

VLIZINE

jrg. 13, nr. 1 (januari 2012)

Hét e-zine met praktische informatie over onderzoek en beleid door en voor Vlaamse mariene wetenschappers.

Deze gratis on line uitgave van het Vlaams Instituut voor de Zee vzw verschijnt maandelijks en wordt verspreid onder alle geïnteresseerden.

V.U.: Jan Mees

Redactie: Nancy Fockedeij, Jan Seys en Hans Pirlet

Reacties naar jan.seys@vliz.be

Volg VLIZ nu ook op Twitter: [@jmeesvliz](https://twitter.com/jmeesvliz)

Het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ) wil via dit e-zine maandelijks informeren over de eigen activiteiten en die van onderzoeks- en beleidsgroepen in Vlaanderen actief in de mariene en kustgebonden wetenschappen. Alle nuttige informatie van uw kant (zoals vacatures, nieuwe projecten, vraag voor samenwerking, interessante symposia, etc.) wordt graag ingewacht om in het eerstvolgende VLIZINE te worden opgenomen. Dit bericht bereikt u via de VLIZINE rondzendlijst. Om u in te schrijven stuur een (leeg) mailtje naar: vlizine-subscribe@vliz.be; uitschrijven kan via vlizine-unsubscribe@vliz.be. Archiveren van dit e-zine zijn raadpleegbaar via deze [link](#).

1. Kalender

- [1.1. Remote sensing centraal op 44ste International Liège Colloquium on Ocean Dynamics](#)
- [1.2 Kustforum 2012 met belangrijkste 'zoute' nieuws van afgelopen jaar](#)
- [1.3. De wereld kleurt oceaانبloauw](#)
- [1.4. Vol huis verwacht voor VLIZ Jongerencontactdag 2012](#)
- [1.5. Nieuwe technologieën voor een 'blauwe toekomst'](#)

2. Publicaties

- [2.1. De broeken van de IJzer- en Handzamevallei](#)
- [2.2. Beschermingsplan Bruinvis](#)
- [2.3. Sprekende animatie van toenemende wereldwijde visserijdruk](#)
- [2.4. Abstractenboek Studiedag 'vissen in het verleden'](#)
- [2.5. Google Earth bathymetrie nu met hogere nauwkeurigheid](#)
- [2.6. Onderwatergeluid live!](#)
- [2.7. Herstel visbestanden door MSC-keurmerk aangetoond](#)
- [2.8. Schitterend nieuw fotoboek van de Vlaamse kust](#)

3. Vacatures, beurzen en fondsen

- [3.1. Toegang tot 9 mariene stations](#)

4. Belgisch marien onderzoek in de kijker

- [4.1. Spectaculaire toename garnalen na ban TBT](#)
- [4.2. Grondwaterchemie in de Belgische kustvlakte](#)

5. Nieuwe projecten zee- en kustonderzoek

- [5.1. Blue biotechnology onder stoom](#)

6. Varia

- [6.1. Mercator centraal in nieuwe leermodule Planeet Zee](#)
- [6.2. Zeeijfer: is het water van de Noordzee nu echt warmer?](#)
- [6.3. Visserij en natuurbehoud in Nederlandse Noordzee: een akkoord](#)
- [6.4. Marine Conservation Society roept op tot ban Chinese lantaarns](#)
- [6.5. De was vervuult de oceaan](#)
- [6.6. Zoetwaterbult in Noordelijke IJsee kan Europa afkoelen](#)

7. Doctoraten

- [7.1. Zeebaarslarven als model voor gastheer-bacterie interacties](#)

[7.2. Hydrodynamisch gedrag van golfenergieconvertoren](#)

[7.3. Bederf van garnaal en rog](#)

[7.4. Fijn stof, binnenhuisluchtkwaliteit, cultureel erfgoed en de mariene omgeving](#)

8. Zeewaarnemingen

[8.1. Over witsnuitdolfijnen, vinvissen en zeevogels](#)

[8.2. Alken in zog van schepen en uitgehongerd aangespoeld](#)

[8.3. Nieuw soort diepzeegarnaal leeft op black smokers op 5.000 meter diep](#)

[8.4. Kemps zeeschildpad spoelt aan op Belgische Kust](#)

[8.5. Gekke vissen op het strand: bramen en maanvissen](#)

[8.6. Tonnen dode vissen op Noors strand aangespoeld](#)

1.1. Remote sensing centraal op 44ste International Liège Colloquium on Ocean Dynamics

Voor een detailprogramma is het nog even wachten, maar nu al staat vast dat wie interesse toont in Remote Sensing van zeeën en oceanen, van 7 tot en met 11 mei naar Luik moet afzakken. Ook dit 2012 Liège Colloquium vindt plaats op de universitaire campus Sart-Tilman te Luik.

De ontwikkeling van nieuwe analysetechnieken en van sensoren en algoritmes heeft de toepassingsmogelijkheden van remote sensing van oceanen gevoelig vergroot. Daar waar satellietmetingen van de temperatuur van het zeewateroppervlak en van de productiviteit (via detectie pigmenten algen) al langer hun nut bewezen hebben, kan nu bijvoorbeeld ook zoutgehalte bepaald worden. Daarnaast dringen afspraken rond afstemming van sensoren en het creëren van degelijke tijdsreeksen zich steeds meer op.

[\[top\]](#)

1.2. Kustforum 2012 met belangrijkste 'zoute' nieuws van afgelopen jaar

Hoe zul je de Belgische kust herinneren? De belangrijkste nieuwsfeiten uit 2011 worden op 29 februari 2012 (vanaf 17.45uur, CC Scharpoord - Meerlaan 32, Knokke-Heist) op een rijtje gezet. Tevens wordt ook gereflecteerd over de toekomst en aandacht geschonken aan kustinitiatieven die dit jaar een award 'Duurzaam Kustproject' verdienen.

Intussen behoort dit jaarlijks door het Coördinatiepunt Duurzaam Kustbeheer georganiseerde evenement tot de vaste waarden. Door highlights van het voorbije jaar (Masterplan Kustveiligheid, windmolenparken & aquacultuur, instandhoudingsdoelstellingen Natura-2000 gebieden, kansarmoedeatlas kust,...) de revue te laten passeren, wordt telkens de basis gelegd voor een debat over de toekomst van onze kust. Meer informatie: <http://www.kustbeheer.be>; info@kustbeheer.be of 059/34 21 47.

[\[top\]](#)

1.3. De wereld kleurt oceaانبlaauw

Oceanen zijn 'hot'. Niet alleen de volgende wereldtentoonstelling in Yeosu (Zuid-Korea: www.worldexpo2012.com) van 12 mei tot 12 augustus 2012 zal onder de noemer 'The Living Ocean & Coast' het blauw deel van onze planeet centraal plaatsen. Ook de Wereldtop Duurzame Ontwikkeling straks in Rio de Janeiro (4-6 juni 2012: www.uncsd2012.org/rio20) zal blauwer kleuren dan ooit. Twintig jaar na de eerste top heeft UNEP alvast deze top aangegrepen om te wijzen op het probleem van de mogelijke ineenstorting van de werelddoceanen, nu de menselijke druk (plastic vervuiling, overbevissing, verzuring, opwarming,...) ongekende hoogtes bereikt. Vooruitlopend op beide evenementen is er van 22 tot 24 februari 2012 ook nog een World Oceans Summit in Singapore, georganiseerd door The Economist.

[\[top\]](#)

1.4. Vol huis verwacht voor VLIZ Jongerencontactdag 2012

Straks op vrijdag 24 februari belooft het in Brugge opnieuw een bruisende en fel bijgewoonde Engelstalige ontmoetingsdag te worden voor alle mariene wetenschappers in Vlaanderen en omstreken. De nu al bijna 300 geregistreerden zullen er kunnen proeven van de kwaliteit, de diversiteit en de relevantie die dit multidisciplinaire zeeonderzoek biedt. Het gedetailleerd programma vind je op: <http://www.vliz.be/NL/home/&p=show&id=2917>. Nog niet ingeschreven? Rep je naar het registratieformulier, want het aantal plaatsen is beperkt.

Uit een kleine honderd ingestuurde abstracts voor de postercompetitie werden er 20 geselecteerd die een mondelinge, plenaire 'pitch-presentatie' (5') mogen geven. Verder zijn er de winnaars van de VLIZ Aanmoedigingsprijzen en van de North Sea Award die hun onderzoek presenteren, een tiental demonstraties die de aanwezigen de mogelijkheid bieden zich te informeren over nieuwe mariene data- en informatiesystemen en drie key-note sprekers. Inge Van Nieuwerburgh (UGent, bibliotheek) zal een update presenteren van Open Access systemen, relevant voor elke wetenschapper. Professor Jean Berlamont (KULeuven) put uit zijn rijke carrière om zijn licht te laten schijnen over het nut en de valkuilen van modelleerwerk. En professor Mike Moore (Plymouth Marine Laboratory) – hoofdauteur van het in voorbereiding zijnde Marine Board strategisch document 'Oceans & Human Health' – brengt een verrassend en uiterst veelzijdig verhaal over positieve en negatieve evoluties in de oceanen, met repercussies op onze

[\[top\]](#)

1.5. Nieuwe technologieën voor een 'blauwe toekomst'

Tijdens het 3de Marine Board Forum, dat doorgaat op 18 april in Brussel, wil organisator de Marine Board van ESF de focus leggen op de nieuwste mariene technologieën. Die zullen immers garantstaan voor het uitbouwen van een toekomst, die zich steeds meer gaat afspelen op de zee en oceaan. Het aantal plaatsen is beperkt en registreren verplicht via www.vliz.be/events/3dmarineboardforum – verdere info op: <http://www.esf.org/marineboard/3rdforum>.

[\[top\]](#)

1.6. Conferentie voor maritieme veiligheid tegen piraterij

De derde Maritime Security & Anti-Piracy Conference (MSAPC) is bedoeld voor overheden uit de Verenigde Staten, Europa, NATO en staten van de Hoorn van Afrika enerzijds, en de scheepvaartindustrie, productontwikkelaars en technologische toeleveranciers anderzijds. Doel is om samen te zoeken naar een praktische, allesomvattende en duurzame strategie voor de maritieme veiligheid en het optreden tegen piraterij. De conferentie (7-8.3.2012) en aansluitende workshop (9.3.2012) gaan beiden door in Athene, Griekenland (verdere info op: <http://www.new-fields.com/msapc3/>).

[\[top\]](#)

2.1. De broeken van de IJzer- en Handzamevallei

In de westelijke, Vlaamse kustpolders bevindt zich een laaggelegen en historisch waardevol landschap: de IJzer- en Handzamebroeken. Een nieuw boek van de hand van ecooloog Arnout Zwaenepoel brengt dit unieke gebied sprekend in beeld. Arnout Zwaenepoel bezocht bijna honderd oude vissers, jagers, landbouwers, herders, waterbeheerders... die over het leven en werken in de IJzer- en Handzamebroeken in de eerste helft van de 20ste eeuw vertelden. Daarnaast ontdekte hij in oude archieven en fotoalbums de ontbrekende puzzelstukjes.

Door alle informatie en sappige verhalen samen te voegen, bekwam hij een bijzonder boeiend overzicht over de broeken van toen en hoe ze de voorbije honderd jaar zijn veranderd. Het verhaal van de broeken is nu gebundeld in een prachtig nieuw boek (Link: www.inverde.be/informatie/ijzer_en_handzame).

[\[top\]](#)

2.2. Beschermingsplan Bruinvis

Onze kleinste dolfijn, de Bruinvis, is terug van weggeweest. Meer nog, onder invloed van klimaatwijzigingen lijkt zich een verschuiving te hebben voorgedaan waarbij dieren uit het noorden van de Noordzee tot bij ons afzakken. In ieder geval herbergt de Noordzee zo'n 30% van de wereldpopulatie en vereist deze verantwoordelijkheid een gedegen aanpak vanwege de overheid. In opdracht van de Nederlandse overheid schreven Kees Camphuysen en Marije Siemensma een beschermingsplan voor de soort, dat gratis te downloaden is via <http://walvisstrandingen.nl/ws/ws/i000361.html>.

Van 1900 tot begin jaren '50 was de Bruinvis een wijd verspreide soort in de zuidelijke Noordzee. Tussen 1960 en 1990 nam de populatie echter sterk af om er lokaal nagenoeg te verdwijnen. Nu de soort terug is, wordt de populatie nog steeds als 'kwetsbaar' beschouwd. Bijvangst in (voornamelijk passief) vistuig is daarbij de grootste bedreiging, met ongeveer 150-250 (op totaal van 300-500) 'bijvangstverdachte' kadavers jaarlijks op de Nederlandse kust aanspoelend. Vanuit een zeer gedegen kennis besluiten de auteurs dat een waarnemersprogramma in winter/vroege voorjaar aan boord van vissersschepen, om bijvangsten te monitoren, broodnodig is en dat meer onderzoek wenselijk is naar gehoorschade en voedselbehoefte.

[\[top\]](#)

2.3. Sprekende animatie van toenemende wereldwijde visserijdruk

Hoewel deze informatie niet nieuw is, spreekt deze historische kaart van de mondiale uitbreiding van de visserijdruk tussen 1950 en 2006 – aangemaakt door het Wereldnatuurfonds – boekdelen.

Waar gevestigd wordt en hoe intensief, is mooi af te leiden uit de reeks kaarten gemonteerd in een tijdslijn. Zo wordt meteen duidelijk dat ook de Europese vloot steeds verdere oorden is gaan opzoeken. De intensiteit is daarbij weergegeven als het geëxploiteerde percentage van de visbiomassa (uitgedrukt in de hoeveelheid voedsel, als algenproductie weergegeven, die deze vissen nodig hebben) (http://www.wwf.be/nl/wat-doet-wwf/in-nieuws/lobbywerk/europa-gooit-netten-steeds-verder-uit/53_941?referer=newsletter).

[\[top\]](#)

2.4. Abstractenboek Studiedag 'vissen in het verleden'

Op 25 november kwamen 120 geïnteresseerden in de meest brede aspecten rond de historie van de Belgische Zeevisserij samen

in Oostende. Wat deze professionele experts, (ex-)visserij, heemkundigen en verzamelaars precies allemaal opdoken uit het verleden, lees je in het abstractenboek van de studiedag. Op de website van de studiedag zijn ook de presentaties, filmpjes, fotoreportage en evaluatie te vinden (<http://www.vliz.be/events/zeevervisserij/pres.htm>).

[top]

2.5. Google Earth bathymetrie nu met hogere nauwkeurigheid

Vanaf 11 januari heeft Google de globale bathymetriekaart vervangen door een nieuwere versie (SRTM30_PLUS V7.0). Hierdoor is de weergegeven resolutie van de oceaanbodem tot op 1km nauwkeurig, wat een verhoging van 10% tot 15% inhoudt (<http://www.google.com/intl/nl/earth/index.html>).

[top]

2.6. Onderwatergeluid live!

Het inzicht groeit dat geluid onderwater in de werelddoceanen een onderschatte rol speelt. Walvissen en andere dieren gebruiken het om te communiceren, menselijke activiteiten (sonars, scheepvaart,...) en natuurlijke fenomenen (neerslag, aardbevingen,...) veroorzaken heel wat ruis en nu blijkt de opwarming van het oceaanwater ook nog de geluidstransfer te vergemakkelijken. Door deze vernieuwde aandacht voor onderwatergeluid wordt momenteel verkend hoe wereldwijd een International Quiet Ocean Experiment kan worden opgezet en komen nieuwe publicaties over dit topic in de aandacht. Een absolute aanrader is alvast de website DOSITS (Discovery of Sound in the Sea).

Je vindt er een massa informatie en kunt er ook zelf walvissen, hydrothermale bronnen, schepen, buitenboordmotoren of aardbevingen beluisteren en in sonogrammen analyseren. Andere leuke sites (www.listentothedeep.net) laten je onderwatergeluiden vanaf verschillende observatoria beluisteren of testen het publiek in het herkennen van walvissengeluiden (<http://whale.fm>) (Link: <http://www.dosits.org/audio/interactive/#/86>).

[top]

2.7. Herstel visbestanden door MSC-keurmerk aangetoond

Visserij die het keurmerk voor duurzame wilde visserij van de Marine Stewardship Council (MSC) verkrijgen, laten aantoonbaar betere milieuresultaten zien. Visbestanden groeien, bijvangst verminderen en zeebodems krijgen bescherming. Bovendien draagt dit certificeringsprogramma bij aan de kennis over de effecten van de visserij op het ecosysteem in zee. Dit blijkt uit onderzoek waarover onlangs ook het toonaangevende wetenschappelijke tijdschrift Science publiceerde (Link: <http://www.enviodesk.be/inhoud/herstel-visbestanden-door-msc-keurmerk-aangetoond>).

[top]

2.8. Schitterend nieuw fotoboek van de Vlaamse kust

In 'Flanders Coast' toont fotograaf Tom d'Haenens met ruim 200 adembenemende beelden de verrassing en veelzijdigheid die onze kleine kust zo groot maken. De fotograaf met het ronkende palmares ('Flanders Port Area' over de Vlaamse havens; 'Creating land for the Future' over de baggerwereld) trok maandenlang door de regio. Hij dook diep in de leefwereld van de kustbewoners, drong door tot verscholen en verstilde hoekjes en ontdekte een waaier aan onverwachte bezigheden. Tom legde op onnavolgbare wijze de alom geroemde verscheidenheid van onze kust vast en filterde er vaak verbazende en opzichtige patronen uit. Meer info bij Ina D'Haene (0472 53 56 93 of ina@viewvision.be).

[top]

3.1. Toegang tot 9 mariene stations

ASSEMBLE, een associatie voor Europese marien biologische stations, biedt onderzoekers de kans te appliceren voor vrije toegang tot één van de 9 mariene stations in Europa, Israël en Chili. De call staat open tot 15 februari 2012. Onderzoek dient plaats te vinden tussen juni en november 2012. Meer info, zie website (<http://www.assemblemarine.org>).

[top]

4.1. Spectaculaire toename garnalen na ban TBT

In een recente publicatie voor Chemosphere analyseerden Yves Verhaegen (ILVO) en co-auteurs de vervuilingsgraad van de grijze garnaal met het intussen wereldwijd gebannen scheepsaangroeiwerend middel tributyltin (TBT) en verwante organotin verbindingen. En wat blijkt?

Aan de Belgische kust vertoonden grijze garnalen tussen 1975 en 2006 een vrijwel continue daling in 'aanlanding-per-eenheid-vangstspanning' (LPUE). Maar sinds 2007 is een ware kentering aan de gang met vangsten die intussen hoger oplopen dan de maxima tijdens de voorbije decennia. Merkwaardig is dat dit hand in hand gaat met het in voege treden van een internationaal verbod op gebruik van TBT als giftig scheepsaangroeiwerend middel, en met een decimering (:10) van de TBT concentraties in de

garnaal tussen 2003 en 2009. In hoeverre visserijdruk en/of klimaatseffecten een rol spelen is niet bekend. Goed nieuws is ook dat de vervuilingsgraad van garnaal met organotinverbindingen nu zo laag is, dat zelfs dagelijkse consumptie geen gevaar voor de gezondheid oplevert (<http://www.vliz.be/imis/imis.php?module=ref&refid=212527> - <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed?term=%22Chemosphere%22%5Bjour%5D%20Verhaegen>)

[top]

4.2. Grondwaterchemie in de Belgische kustvlakte

In een nieuw artikel in Applied Geochemistry (Groundwater chemistry patterns in the phreatic aquifer of the central Belgian coastal plain. Applied Geochemistry 27,22-36) belichten Alexander Vandenbohede en Luc Lebbe de grondwater-karakteristieken van het centrale deel van de Belgische kustvlakte. Daarbij leggen ze het verband met de lokale geologie, de evolutie tijdens het Holocene en de menselijke impact.

Grosso modo blijkt dat voor de inpoldering, dit gebied aanvankelijk een afwisseling kende van zoutere en zoetere periodes, om vanaf 1400 jaar v.Chr. te gaan verzilten. De hierdoor ontstane brakke en zoute condities zijn tot op vandaag in de diepere delen van de watervoerende laag terug te vinden. Pas na de inpoldering ging de grondwatertafel verzoeten. Intussen is de zoet-zoutwater verdeling in de Belgische polders in evenwicht met de heersende randvoorwaarden, daar waar dit voor de Nederlandse polders bijvoorbeeld niet het geval is.

<http://www.vliz.be/imis/imis.php?module=ref&refid=212528>

[top]

5.1. Blue biotechnology onder stoom

Met een budget van 9 miljoen EUR voor 'Micro B3' wil Europa fors investeren in de oceaangerelateerde biotechnologie. Dit pas gestarte en vier jaar durende project wil zoveel mogelijk genetische informatie van o.a. mariene virussen, bacteriën, archaea en protisten via een geïntegreerde databank beschikbaar maken voor onderzoek en biotechnologische toepassingen.

'Micro B3' staat voor microbiële biodiversiteit, bioinformatica en biotechnologie. Tweeëndertig instituten en bedrijven uit 14 landen (met o.a. het VIB, het VLIZ en UCL) zullen al hun expertise samenleggen om een boost te geven aan de mariene biotechnologie in Europa. Vandaag benutten nauwelijks 1% van alle biotechnologische bedrijven wereldwijd mariene ecosysteemkennis om nieuwe toepassingen te ontwikkelen. Nochtans is het potentieel van deze blue biotechnology immens. Het mariene (micro)leven is immers bijzonder rijk en bovendien aangepast aan vaak zeer extreme (en dus interessante) leefomstandigheden (<http://www.microb3.eu>).

[top]

6.1. Mercator centraal in nieuwe leermodule Planeet Zee

Gerard de Cremer (of Gerardus Mercator: 1512-1594) hoeft als Vlaamse kaarten- en globemaker, en als vader van de tot op vandaag wereldwijd toegepaste Mercatorprojectie nauwelijks voorgesteld te worden. Geboren te Rupelmonde wijdde hij zijn (lange) leven integraal aan de cosmografie en het in kaart brengen van land en zee. Omdat het dit jaar 500 jaar geleden is dat de man het levenslicht zag, zijn tal van activiteiten aan deze merkwaardige figuur gewijd. Enkele voorbeelden:

Wil je de geschiedenis van de cartografie en de rol van Mercator geresumeerd in woord en beeld gebracht zien, dan kun je o.a. terecht bij de nieuwe Mercatormodule van het leerplatform Planeet Zee. Via <http://www.planeetzee.org> (en doorklikken op centrale illustratie van Mercator) kun je, al dan niet in klasverband, meer leren over dit of andere mariene/maritieme onderwerpen.

Wie echt wil doordringen in de wetenschappelijke betekenis die Mercator heeft gehad, kan van 25 tot 28 april terecht in Sint-Niklaas. De Universiteit Gent, de Stedelijke Musea St-Niklaas en Erfgoedcel Waasland organiseren er dan een internationaal symposium (<http://www.mercatorconference2012.be>).

www.planeetzee.org

[top]

6.2. Zeecijfer: is het water van de Noordzee nu echt warmer?

De gemiddelde winter- en zomertemperatuur van het Noordzeewater bedraagt respectievelijk 6°C en 17°C, wat ten opzichte van 1985 een stijging is van 1°C à 2°C. Er zit wel wat verschil in de snelheid van opwarmen naargelang de zone. Voor de periode van 1971 tot 2007 steeg de oppervlaktetemperatuur in het centrale en zuidelijke Noordzee met 0,053°C per jaar; in de noordelijke Noordzee verloopt de opwarming trager (0,023 °C per jaar).

Deze en andere betrouwbare 'zeecijfers' vind je terug op de VLIZ website onder Zeecijfers (klik in de tekening op 'Fysisch-chemisch milieu', 'Water' en 'Zeewater').

Meer weten? In het kader van het CLIMAR project werd uitvoerig de impact van de klimaatsverandering op de Belgische kust onderzocht. De algemene invloed van het opwarmende klimaat op de Europese zeeën werd dan weer aangepakt in het Europese CLAMER project.

[top]

6.3. Visserij en natuurbewoud in Nederlandse Noordzee: een akkoord

Door een akkoord tussen natuurbeweging, vissers en rijksoverheid zijn delen van de Nederlandse Noordzee straks verboden terrein voor de visserij. Het akkoord over de bescherming van natuurgebieden in de Noordzee werd op 13 december ondertekend. Hierdoor zullen twee Natura-2000 gebieden op zee verboden worden voor de boomkor- en garnalenvisserij. Als tegenprestatie beloven de natuurorganisaties om de komende jaren niet naar de rechter te stappen, zodat de visserij de tijd en de kans krijgt om nieuwe, duurzame, vistechnieken in te voeren.

Het zogeheten VIBEG-akkoord (Visserij In Beschermde Gebieden: te downloaden via <http://www.noordzeenatura2000.nl>), regelt de visserij op twee gebieden van de Noordzee, die in 2010 als Natura 2000-gebied zijn aangewezen: de Vlake van de Raan (tegenaan de Belgisch-Nederlandse zee grens) en de Noordzeekustzone, een strook drie mijl zeewaarts van Bergen, Noord-Holland, tot Rottum in de Waddenzee. In beide gebieden is de Europese Habitatrichtlijn van toepassing, in de Noordzeekustzone geldt ook de Europese Vogelrichtlijn. Dat betekent dat Nederland in die gebieden de zandbanken en het leven dat er zich bevindt, moet beschermen. Het akkoord is ondertekend door Stichting de Noordzee, Natuurmonumenten, WNF, Waddenvereniging, Productschap Vis, Vissersbond, VisNed en het ministerie van EL&I.

Een kwart van de Noordzeekustzone wordt verboden voor de bodemverstorende boomkorvisserij. In 2014 wordt het verbod uitgebreid tot bijna de helft van dit Natura2000-gebied en in 2016 geldt in beide gebieden een totaalverbod voor de boomkor.

Ook de garnalenvisserij wordt in beide gebieden ingeperkt: tien procent van de Noordzeekustzone is per direct niet meer toegankelijk voor garnalenvissers, dit groeit in 2014 tot een kwart van het gebied. Voor een aanvullende twintig procent van het gebied mag vanaf 2014 alleen met de best beschikbare techniek worden gevestigd.

Het akkoord stimuleert de innovatie van vistechnieken, door bijna een derde deel van de Noordzeekustzone alleen open te stellen voor innovatieve visserij, zoals de garnalenspuls en de sumwing. Zo krijgt de visserijsector de gelegenheid om experimentele technieken die zich hebben bewezen in deze gebieden toe te passen. Voor het uitvoeren van experimenten zijn vergunningen nodig op basis van de natuurbeschermingswet. (bron: <http://www.noordzeenatura2000.nl>)

[top]

6.4. Marine Conservation Society roept op tot ban Chinese lantaarns

Sinds afgelopen Nieuwjaar zijn ze ook bij ons bekend geraakt, de Chinese, papieren lampionnen die brandend omhoog worden gelaten en zo de nachtelijke hemel feestelijk sieren. Omdat ze verre van ongevaarlijk zijn, vraagt de Marine Conservation Society intussen - in navolging van meerdere andere landen - om ze te bannen.

Deze mini-heteluchtballonnen kennen een zeer lange traditie in Azië. Ze worden gemaakt van rijstpapier en gaan gedwee de lucht in, aangedreven door de hete lucht geproduceerd door een kaars of brandstofcel. In Thailand gelooft men dat je zo de problemen en zorgen kunt laten wegdrijven. Helaas veroorzaken ze dan weer heel wat andere problemen, waardoor ze intussen gedeeltelijk of volledig gebannen zijn in Duitsland, Malta, Oostenrijk, China, Vietnam, Spanje en Australië. Het gevaar voor de luchtvaart heeft China tot deze beslissing aangezet. Het brandgevaar, het gevaar voor consumptie door vee, het gecreëerde zwerfvuil en de verwarring die kan ontstaan op zee met vuurpijlen bij nood, zetten andere landen aan tot de ban.

[top]

6.5. De was vervuult de oceaan

In alle oceanen en op alle stranden zijn ze in toenemende mate te vinden: piepkleine stukjes kunststof. Een internationaal team onderzoekers heeft nu een belangrijke bron van de stukjes 'microplastic' geïdentificeerd: onze wasmachines en de synthetische textielvezeltjes uit nylon en polyester die ze bij elke wasbeurt langs de afvoer wegspoelen (bron: De Standaard, 30.01.2012).

De wereldzeeën trotseren een massa menselijk afval, afval dat voor een niet onbelangrijk deel slecht of nauwelijks afbreekbaar is en zich ophoopt in stiltegebieden in wat we dan 'afvaleilanden' noemen. Intussen is ook duidelijk geworden dat dit kunststofafval wel mechanisch in kleinere fragmentjes wordt opgebroken, maar daarmee niet is verdwenen. Dit zogenaamde 'microplastic' - gevormd door verbrossen van nylon netten, plastic zakken, etc. - wordt verder aangevuld met microplastic onbewust of bewust aan het afvalwater toevertrouwd. De kleine textielvezeltjes die bij elke wasbeurt vrijkomen illustreren hoe het plastic probleem onbewust kan worden versterkt. Het doelbewust insluiten van microplastics in karweizepen en huidverzorgende scrubbers hoort tot de tweede categorie, en kan - mits vervanging met natuurlijke componenten - perfect worden vermeden (zie actie Stichting Noordzee: 'Ik scrub plasticvrij': <http://www.noordzee.nl/microplastics-petitie/petitie/>).

Intussen is er wereldwijde belangstelling voor het plastic probleem in de wereldzeeën en wordt overal gezocht naar oplossingen. Zo zijn er heel wat initiatieven die plastic op zee verzamelen, om die vervolgens te recyclen (bv. tot 'Vacs from the sea') of te onderzoeken of ze in olie kan worden omgezet (<http://www.standaard.be/artikel/detail.aspx?artikelid=J53LGAK8>).

[top]

6.6. Zoetwaterbult in Noordelijke IJsee kan Europa afkoelen

In de Noordelijke IJsee bij de Noordpool bevindt zich een 'bult' van zoet water. En die zou weleens grote gevolgen voor het klimaat in Europa kunnen hebben. Door toedoen van de wind hopen zich op deze plek duizenden kubieke kilometers zoet water op. Dat hebben wetenschappers van University College London bepaald op basis van gegevens van de Europese satellieten ERS-2 en Envisat. Die kunnen met hun radarinstrumenten zeehoogtes meten, ook als het water zich onder een dik pak ijs bevindt

(<http://www.kijk.nl/nieuws/zoetwaterbult/>).

[[top](#)]

7.1. Zeebaarslarven als model voor gastheer-bacterie interacties

Op 17 januari behaalde Anamaria Rekecki haar doctoraat aan de Faculteit Diergeneeskunde van de UGent, met een werk getiteld: 'Gnotobiotic sea bass larvae as a model organism for host-bacterial (*Vibrio anguillarum*) interactions - a morphological study'.

Promotoren waren prof. W. Van den Broeck en prof. P. Bossier.

Kennis over de interactie tussen een gastheer (zoals de kweekvis, zeebaars) en diens darmflora is belangrijk, wil men de effecten van toepassing van therapeutische middelen zoals probiotica ten volle begrijpen. Dit werk onderzocht bij kiemvrij opgekweekte zeebaarslarven hoe die morfologisch reageren op besmetting met *Vibrio anguillarum* (veroorzaakt vibriosis bij kweekvis) en in hoeverre ze als modelorganisme kunnen fungeren voor dergelijke studies.

[[top](#)]

7.2. Hydrodynamisch gedrag van golfenergieconvertoren

Op 19 januari 2012 verdedigde Lander Victor zijn doctoraat aan de Gentse universiteit, getiteld: 'Optimalisatie van het hydrodynamische gedrag van golfenergieconvertoren gebaseerd op golfoverslag'.

Bij één van de type convertoren die golfenergie moeten omzetten in elektriciteit, lopen golven op een talud en slaan ze over in een reservoir dat via turbines geledigd wordt. Tijdens dit doctoraatsonderzoek werd het golfoverslaggedrag bij niet-drijvende convertoren gemeten en geoptimaliseerd.

Lander verrichtte zijn PhD-werk aan de Afdeling Weg- en Waterbouwkunde onder het promotorschap van prof. Peter Troch. Hij verrichtte o.a. experimenten op steile laagkruinige hellingen in Denemarken en werkte samen met een Nederlands consulting bureau voor het bestuderen van de kansverdeling van de individuele overslagvolumes voor dat type hellingen

(<http://www.vliz.be/imis/imis.php?module=ref&refid=212437>).

[[top](#)]

7.3. Bederf van garnaal en rog

Op 30 januari 2012 verdedigde Katrien Broekaert van het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek haar doctoraat, getiteld: 'Moleculaire identificatie van de dominante microbiota en hun bederfpotentieel van grijze garnalen en rog'.

Vis en visserijproducten hebben hun eigen specifieke bederforganismen. Deze microorganismen kunnen doorgroeien tijdens de bewaring en zo voor smaak- en geurafwijkingen zorgen. Door diverse technieken voor isolatie, identificatie en karakterisatie van deze microbiota op vis en schaaldieren te optimaliseren, en deze vervolgens op twee organismen - de grijze garnaal en de rog - uit te testen, wordt de weg geopend voor een nog betere bewaring van deze producten (<http://www.vliz.be/imis/imis.php?module=ref&refid=212523>).

[[top](#)]

7.4. Fijn stof, binnenhuisluchtkwaliteit, cultureel erfgoed en de mariene omgeving

Op 13 februari 2012 vindt aan de Universiteit Antwerpen de doctoraatsverdediging plaats van Benjamin Horemans. Het onderwerp van zijn thesis is: 'Chemische karakterisering van fijn stof: case studies in verband met binnenhuiskwaliteit, cultureel erfgoed en de mariene omgeving'. Dit gevarieerde en maatschappelijk zeer relevante thema wordt mede gedragen door promotoren Karolien De Wael en René Van Grieken.

Wie geïnteresseerd is om deze thesisverdediging bij te wonen dient voor 6 februari via Benjamin.Horemans@ua.ac.be te registreren. De verdediging gaat door om 16.00uur in aula R3 (gebouw R) op Campus Drie Eiken.

[[top](#)]

8.1. Over witsnuitdolfijnen, vinvissen en zeevogels

Het minste wat kan gezegd worden van deze winter, is dat ze tot dusver heel wat merkwaardige zee- en strandwaarnemingen heeft opgeleverd. O.i.v. overheersende westelijke luchtstromingen spoelden zeer ongewone diersoorten als Kemps zeeschildpadden, bramen en maanvissen in opvallende aantallen aan (zie verder). Daarnaast waren er meerdere mooie meldingen van Witsnuitdolfijnen, een aangespoelde gewone vinvis te Vlissingen en aantallen zeevogels nooit eerder aan de Belgische kust gezien in de afgelopen twintig jaar.

Waren het de relatief rustige zeecondities in de zuidelijke Noordzee, terwijl meer noordelijk en in de Atlantische Oceaan de ene na de andere stormdepressie passeerde? In ieder geval meldden zeevogeltellers van het Instituut voor Natuurbehoud dat ze de afgelopen periode vanop het onderzoeksschip Zeeleeuw spectaculaire en sinds het begin van de tellingen in 1991 nooit eerder geziene aantallen zeevogels noteerden. Ook een grotere groep Witsnuitdolfijnen (20-30 ex) liet zich regelmatig bewonderen, o.a. actief jagend op 12 januari of tot tien keer toe voluit uit het water springend op 11 januari, telkens vanaf de Zeeleeuw. De jonge, gewone vinvis was minder fortuinlijk en strandde dood in de Vlissingse Sloehaven op 15 januari.

[top]

8.2. Alken in zog van schepen en uitgehongerd aangespoeld

Aan de Nederlandse kust stranden de laatste weken geregeld dode alken. Zeewaarnemers zagen ze ook fourageren in het zog van schepen, waar ze overboord gegooid afval en bijvangst opkikken. Vreemd, want alken vinden normaal gezien altijd hun voedsel door zelf al duikend te foerageren. Een situatie die kan wijzen op honger...? (http://vroegevogels.vara.nl/nieuws-item.131.0.html?&tx_ttnews%5Btt_news%5D=359549&tx_ttnews%5BbackPid%5D=123&cHash=73f6be11d07eee6a59b072637dbfa4f8).

[top]

8.3. Nieuw soort diepzeegarnaal leeft op black smokers op 5.000 meter diep

Op de oceaanbodem langs de Caraïben is op een diepte van circa 5.000 meter een nieuwe soort diepzeegarnalen gevonden (*Rimicaris exoculata*). Deze diepzeegarnalen leven er langs heetwaterbronnen die temperaturen tot meer dan 450 graden Celsius halen (<http://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-2084764/Shrimp-lives-water-times-hotter-boiling-point.html>).

[top]

8.4. Kemps zeeschildpad spoelt aan op Belgische Kust

Op vrijdagmorgen 6 januari 2012 vond Walter Wackenier een dode jonge Kemps zeeschildpad op het strand van Oostduinkerke. Dit is de kleinste en meest bedreigde zeeschildpadsoort ter wereld. Strandingen in Europa zijn uiterst zeldzaam. Het is pas de eerste keer dat deze zeldzame soort aanspoelt in België.

Deze zeldzame schildpad, waarvan de wereldpopulatie op nauwelijks 7000 exemplaren wordt geschat, is afkomstig van de Golf van Mexico. Hoewel ze tot 90 cm groot kan worden, mat de schildlengte van het Belgische exemplaar nauwelijks 25 cm. Op 12 december 2011 spoelde al een levende Kemps zeeschildpad aan nabij Monster (Zuid-Holland). Het dier werd 'Flip' gedoopt en voor verzorging naar Sea Life Scheveningen overgebracht. En op 5 januari kende ook Noord-Frankrijk zijn vondst met een dood exemplaar op het strand van Le Touquet. In 2008 spoelde al eens een Kemps zeeschildpad aan in Zeeland, die na verzorging terug kon worden gebracht naar de Caraïben (<http://www.natuurbericht.be/?id=7519&Eid=10081>).

[top]

8.5. Gekke vissen op het strand: bramen en maanvissen

Op 2 januari vond natuurgids Hilde Goosens een braam (*Brama brama*) op het strand van Bredene. De voorbije weken waren er nog vier meldingen van aangespoelde bramen op Belgische stranden. Op Nederlandse stranden spoelden dan weer minimum 7 maanvissen aan.

Bramen zijn zilverkleurige vissen die tot een halve meter groot kunnen worden. Ze leven normaal gezien in diep water in de oceaan, maar verzeilen soms wel eens in de Noordzee. Ze spoelen in de herfst en de winter bij stormweer wel vaker aan op onze kusten. Lokaal noemt men ze ook wel 'oude wijven'.

Maanvissen zijn eveneens oceanisch en vooral jonge dieren dringen bij regelmaat door tot in de Noordzee, bijna steeds tussen november en januari. Alle zeven door <http://www.zeezoogdieren.org> gemelde Nederlandse maanvissen spoelden aan tussen 20 december en 13 januari (Link: <http://www.vliz.be/vmdcdata/photogallery/sea.php?album=212&pic=47561>).

[top]

8.6. Tonnen dode vissen op Noors strand aangespoeld

(NB maandag 02 januari 2012) Vreemd fenomeen in Noorwegen: op een strand in Nordreisa zijn tonnen dode haringen aangetroffen. Over de oorzaak doen wilde speculaties de ronde in de lokale media (http://www.nieuwsblad.be/Article/Detail.aspx?articleid=DMF20120102_132).

[top]

9.1. Wie kent verklaring voor dit geomorfologisch verschijnsel?

VLIZ-medewerker André Cattrijsse nam begin januari 2012 volgende merkwaardige 'torentjes' waar op het strand van Ocracoke Island (North Carolina, US). Ze komen kennelijk voornamelijk in de winter voor, maar zouden niets met vorst te maken hebben. Wel met winderosie.

Wie kent de wetenschappelijke verklaring?

DISCLAIMER

VLIZINE heeft als doel informatie te verstrekken. Eventuele standpunten zijn die van de auteurs en stemmen niet noodzakelijk overeen met die van het VLIZ. Het VLIZ is niet verantwoordelijk voor enige schade opgelopen ten gevolge van foutieve of verkeerd geïnterpreteerde informatie in dit e-zine, noch voor de inhoud van websites waarnaar verwezen wordt. Uw adres opgenomen in onze e-zine rondzendlijst wordt niet aan derden doorgegeven zonder uw toestemming en wordt niet gebruikt voor commerciële doeleinden.

COPYRIGHT

Copyright © 2012 Vlaams Instituut voor de Zee. Delen uit dit e-zine mogen in andere publicaties worden overgenomen, maar uitsluitend met bronvermelding. Deze publicatie mag wel in haar geheel ter kennismaking worden doorgestuurd naar derden.

LID WORDEN VAN HET VLIZ KAN

Meer info vindt u op onze website.

WEBSITE

www.vliz.be

Vlaams Instituut voor de Zee
Flanders Marine Institute
VLIZ – InnovOcean site
Wandelaarkaai 7
8400 Oostende
Tel. +32-(0)59-34 21 30
Fax +32-(0)59-34 21 31
<http://www.vliz.be>